СХВАЛЕНО

на засіданні педагогічної ради
30 серпня 2023 року
Протокол № 1 (пит.1)

ЗАТВЕРДЖЕНО

наказ від 31.08.2023 року № 97
Директор

Олександр МИШКОВЕЦЬ

Освітня програма

для циклу базового предметного навчання базової середньої освіти

(7-9 класи)

комунального закладу загальної середньої освіти «Луцький ліцей № 4 імені Модеста Левицького Луцької міської ради»

Вступна частина

Організація освітньої діяльності в 7-9-х класах здійснюватиметься відповідно до законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р - https://cutt.ly/OyA9z5p), Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898.

Освітня програма вводиться в дію поетапно, а саме з 2023/2024 навчального року для 7-х класів, які за Наказом МОН України від 02.04. 2021р. № 406 (зі змінами) є учасниками інноваційного освітнього проєкту всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти» (далі Проєкту), з 2024/2025 навчального року для 7-х класів, з 2025/2026 навчального року для 8-х класів, з 2026/2027 навчального року для 9-х класів.

Освітня програма для циклу базового предметного навчання базової середньої освіти (7-9) класи розроблена на основі типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти, затвердженої наказом МОН № 235 від 19.02.2021.

Освітня програма для 7-9-х класів складена для закладів загальної середньої освіти з навчанням українською мовою.

Освітня програма розроблена на основі Державного стандарту базової середньої освіти (далі – Державний стандарт), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898.

Освітня програма окреслює обов'язкові та рекомендовані підходи до розроблення та використання в освітній діяльності освітніх програм на циклі базового предметного навчання базової середньої освіти.

Освітня програма визначає:

вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за освітньою програмою базової середньої освіти;

загальний обсяг навчального навантаження на циклі базового предметного навчання (в годинах), його розподіл між освітніми галузями.

Освітня програма включає:

варіанти навчальних планів;

особливості реалізації освітніх галузей, внутрішньогалузевої та міжгалузевої інтеграції;

перелік модельних навчальних програм;

рекомендовані форми організації освітнього процесу;

опис інструментарію оцінювання.

Під час розроблення освітньої програми враховано гарантовані державою права щодо академічної, організаційної, фінансової і кадрової автономії ліцею, а також права педагогічних працівників на академічну свободу.

Відповідно до Закону України «Про освіту» **метою** освіти є всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованої взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності. Досягнення цієї мети забезпечується через формування ключових компетентностей, необхідних кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності. Освітня програма спрямована на реалізацію цієї мети та розроблена для належної організації освітнього процесу.

Вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за освітньою програмою на циклі базового предметного навчання базової середньої освіти.

Навчання за освітньою програмою на циклі базового предметного навчання базової середньої освіти можуть розпочинати учні, які на момент зарахування (переведення) до закладу загальної середньої освіти, що забезпечує здобуття відповідного рівня повної загальної середньої освіти, завершили навчання на адаптаційному циклі базової середньої освіти та досягли результатів навчання, визначених у Державному стандарті, що підтверджено відповідним документом (свідоцтвом досягнень).

У разі відсутності результатів річного оцінювання з будь-яких предметів учні повинні пройти відповідне оцінювання упродовж першого семестру навчального року.

Для проведення оцінювання наказом керівника закладу освіти створюється комісія, затверджується її склад (голова та члени комісії), а також графік проведення оцінювання та перелік завдань з навчальних предметів.

Протокол оцінювання рівня навчальних досягнень складається за формою згідно з додатком 2 до Положення про індивідуальну форму здобуття загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України 12 січня 2016 року № 8 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 10 липня 2019 року № 955), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2016 р. за № 184/28314.

Загальний обсяг навчального навантаження (в годинах) і його розподіл за освітніми галузями, циклами та роками навчання

Загальний обсяг навчального навантаження в освітній програмі відповідає загальному обсягу навчального навантаження, визначеному в додатку

23 Державного стандарту базової середньої освіти та додатку 1 Типової освітньої програми для 5-9 класів.

Загальний обсяг річного навчального навантаження для кожної галузі в освітній програмі закладу освіти встановлено в межах вказаного в Державному стандарті та Типовій освітній програмі діапазону мінімального та максимального показників.

Загальний обсяг навчального навантаження учнів розподілено між роками навчання, освітніми галузями, обов'язковими та вибірковими освітніми компонентами.

Загальний обсяг фактичного річного навчального навантаження для 7-9-х класів ***згідно з типовим планом*** наведено в Таблиці 1.

Таблиця 1.

Назва освітньої галузі	Кількість годин на тиждень та рік									
	Навчальне навантаження	7 клас			8 клас			9 клас		
		Рекомендоване*	Мінімальне*	Максимальне*	Рекомендоване*	Мінімальне*	Максимальне*	Рекомендоване*	Мінімальне*	Максимальне*
Мовно-літературна**	На тиждень	10	9	12	10	8	12	10	8	12
	На рік	350	315	420	350	280	420	350	280	420
Математична	На тиждень	5	4	6	5	4	7	5	4	7
	На рік	175	140	210	175	140	245	175	140	245
Природнича	На тиждень	7,5	7	9	8,5	8	10	9,5	8	11
	На рік	262,5	245	315	297,5	280	350	332,5	280	385
Соціальна і здоров'язбережувальна	На тиждень	1,5	1	3	1,5	1	3	1,5	1	3
	На рік	52,5	35	105	52,5	35	105	52,5	35	105
Громадянська та історична	На тиждень	2	1,5	3	3	2	3	3	2	3
	На рік	70	52,5	105	105	70	105	105	70	105
Технологічна	На тиждень	1	1	2	1	1	2	1	1	2
	На рік	35	35	70	35	35	70	35	35	70
Інформатична	На тиждень	2	1	2	2	1,5	3	1,5	1,5	3
	На рік	70	35	70	70	52,5	105	52,5	52,5	105
Мистецька	На тиждень	2	1	3	1	1	2	1	1	2
	На рік	70	35	105	35	35	70	35	35	70
Фізична культура ***	На тиждень	3	3	3	3	3	3	3	3	3
	На рік	105	105	105	105	105	105	105	105	105

Усього	На тиж день	34			35			35,5		
	На рік	1190			1225			1242,5		
Додаткові години для вивчення предметів освітніх галузей, вибіркових освітніх компонентів, проведення індивідуальних консультацій та групових занять	На тиж день	1			1			0,5		
	На рік	35			35			17,5		
Загальнорічна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи)	На тиж день	35			36			36		
	На рік	1225			1260			1260		
Гранично допустиме навантаження учнів ****	На тиж день	32			33			33		
	На рік	1120			1155			1150		

* Кількість навчальних годин на вивчення кожної освітньої галузі може збільшуватися до максимального показника з урахуванням перерозподілу різниці між рекомендованою та мінімальною кількістю навчальних годин інших освітніх галузей.

** Години мовно-літературної освітньої галузі можуть розподілятися на вивчення другої іноземної мови.

*** Години, передбачені для фізичної культури, не враховуються під час визначення гранично допустимого навчального навантаження учнів.

**** Сума годин на вивчення всіх освітніх галузей не повинна перевищувати загальної кількості годин, визначеної цим навчальним планом.

Навчальний план з визначеним переліком предметів та інтегрованих курсів та закріпленим за цими предметами / інтегрованими курсами тижневим навчальним навантаженням для кожного року навчання

Навчальні плани (Додаток 1) розроблено спираючись на відповідний для закладу загальної середньої освіти з навчанням українською мовою Типовий навчальний план (Додаток 3 до Типової освітньої програми). У навчальному плані зазначено перелік навчальних предметів та/або інтегрованих курсів для реалізації кожної освітньої галузі, а також предмети/курси варіативного освітнього компоненту з урахуванням освітніх потреб учнів.

Кількість навчальних годин на вивчення інтегрованих курсів заклад освіти визначає самостійно з урахуванням навчального навантаження на відповідні навчальні предмети у типовому навчальному плані.

Кількість навчальних годин на вивчення кожної освітньої галузі, відповідно до пункту 26 Державного стандарту, визначено в межах заданого діапазону «мінімального» та «максимального» навчального навантаження.

Кількість навчальних годин на вивчення кожної освітньої галузі заклад освіти може зменшувати, включно до мінімального показника, або збільшувати, включно до максимального показника.

Різниця між рекомендованою та мінімальною кількістю навчальних годин (резерв навчальних годин), за її наявності, може бути перерозподілена між обов'язковими для вивчення навчальними предметами певної освітньої галузі та/або вибірковими освітніми компонентами (незалежно від освітньої галузі).

Сума годин на вивчення всіх освітніх галузей у навчальному плані не повинна перевищує загальнорічної кількості навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи), визначеної базовим навчальним планом, з дотриманням вимог гранично допустимого річного навчального навантаження учнів.

Кількість навчальних годин, визначена в навчальному плані на вивчення *вибіркових освітніх компонентів*, зокрема, другої іноземної мови, не включається до максимального показника навчального навантаження, передбаченого на ту чи іншу освітню галузь. До прикладу, вивчення другої іноземної мови може здійснюватись за рахунок резервних навчальних годин. У такому разі години на її вивчення не враховуються у кількість навчальних годин на вивчення мовно-літературної освітньої галузі. Тобто у навчальному плані на вивчення мовно-літературної освітньої галузі може бути виділена максимальна кількість годин (13 навчальних годин на тиждень) плюс години на вивчення другої іноземної мови (2 години на тиждень) і загальна кількість навчальних годин на вивчення галузі становитиме 15.

Кількість навчальних годин на вивчення інтегрованих курсів визначено з урахуванням навчального навантаження на відповідні навчальні предмети в типовому навчальному плані. У випадку запровадження міжгалузевих інтегрованих курсів у навчальному плані зазначається назва міжгалузевого інтегрованого курсу (окремим рядком після мистецької освітньої галузі) і кількість годин на тиждень у класах, зазначається за рахунок яких годин (додаткових чи резервних) здійснюватиметься вивчення міжгалузевого інтегрованого курсу.

Особливості реалізації освітніх галузей, внутрішньогалузевої та міжгалузевої інтеграції.

Мовно-літературна освітня галузь

У 7-9-х класах мовно-літературна освітня галузь може бути реалізована внавчальному плані ліцею через:

окремі предмети – українська мова, українська література, зарубіжна література;

поєднання предметів та інтегрованих курсів – українська мова та інтегрований курс літератур (української та зарубіжної); інтегрований курс української мови та літератури та предмет зарубіжна література;

інтегрований мовно-літературний курс.

За умови організації вивчення окремих предметів рекомендований розподіл годин тижневого навантаження в 7-9 класах є таким: українська мова -3 години, українська література - 2 години, зарубіжна література - 1,5 години, іноземна мова – 3,5 години.

Ліцей може здійснювати перерозподіл навчальних годин між предметами галузі в межах визначеної кількості годин на вивчення мовно-літературної освітньої галузі, враховуючи освітні потреби учнів.

Кількість навчальних годин для вивчення української мови у навчальному плані закладу освіти, відповідно до абзацу четвертого частини третьої статті 11 Закону України "Про повну загальну середню освіту",у 7-9-х класах не може бути меншою ніж у типовому навчальному плані (3 години на тиждень).

Кількість годин на вивчення інтегрованого курсу літератур або на вивчення інтегрованого мовно-літературного курсу визначається закладом освіти самостійно з урахуванням навчального навантаження, визначеного на відповідні навчальні предмети в типовому навчальному плані.

За умови наявності в класі понад 27 учнів під час вивчення в 7-му класі інтегрованого мовно-літературного курсу клас може ділитися на групи не менше ніж на трьох уроках на тиждень, що відповідає мінімальному та рекомендованому тижневому навантаженню для вивчення української мови.

Типовою освітньою програмою передбачено вивчення ***іноземної мови*** як обов'язкового освітнього компонента (рекомендований обсяг тижневого навантаження для 7-9 класів - 3,5 години) та другої іноземної мови як вибіркового освітнього компоненту.

Друга іноземна мова (не менше двох годин на тиждень) включається до навчального плану освітньої програми за вибором закладу освіти як вибірковий освітній компонент за рахунок перерозподілу навчальних годин інших освітніх галузей.

Математична освітня галузь

У 7-9-х класах математична освітня галузь може бути реалізована в навчальному плані закладу освіти через:

окремі предмети – алгебра, геометрія ;

інтегрований курс – математика.

За умови організації вивчення окремих предметів рекомендований розподіл годин тижневого навантаження є таким: алгебра - 3 години, геометрія - 2 години.

На вивчення інтегрованого курсу «Математика» типовим навчальним планом рекомендовано 5 годин на тиждень.

Природнича освітня галузь

У 7-9-х класах природнича освітня галузь може бути реалізована в навчальному плані ліцею через:

окремі предмети – біологія, географія, фізика, хімія;

інтегрований курс «Природничі науки».

За умови організації вивчення окремих предметів рекомендований розподіл годин тижневого навантаження є таким:

7 клас: біологія - 2,5 години, географія - 2 години, фізика - 2 години,хімія - 1 година;

8 клас : біологія - 2,5 години, географія - 2 години, фізика - 2 години,хімія - 2 години;

9 клас: біологія - 2,5 години, географія – 1,5 години, фізика - 3 години,хімія – 2,5 години.

Ліцей може здійснювати перерозподіл навчальних годин між предметами галузі в межах визначеної кількості годин на вивчення природничої освітньої галузі, враховуючи освітні потреби учнів, що відображається в навчальних планах на навчальний рік.

Кількість навчальних годин на вивчення інтегрованого курсу «Природничі науки» визначається закладом освіти самостійно в межах заданого діапазону «мінімального» та «максимального» навчального навантаження.

Спираючись на модельні навчальні програми окремих предметів природничої освітньої галузі, ліцей може розробляти навчальну програму інтегрованих курсів, що мають містити опис результатів навчання в обсязі не меншому, ніж визначено Державним стандартом та/або відповідними модельними навчальними програмами. Формування змісту інтегрованих курсів може здійснюватися шляхом упорядкування в логічній послідовності змісту і результатів або усіх складників або окремих складників природничої освітньої галузі у певних комбінаціях. Навчальні програми інтегрованих курсів можуть розроблятись закладом освіти на весь цикл предметного вивчення (7 - 9 клас), або на окремі класи навчання.

Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь

У 7-9 класах соціальна і здоров’язбережувальна освітня галузь реалізується через інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут» і предмет «Підприємництво і фінансова грамотність», який вивчається у 8 і 9 класах.

Рекомендований розподіл годин тижневого навантаження є таким:

7 клас – «Здоров'я, безпека та добробут» – 1,5 години;
8 клас – «Здоров'я, безпека та добробут» – 1 година,
«Підприємництво і фінансова грамотність» – 0,5 години;
9 клас – «Здоров'я, безпека та добробут» – 0,5 години,
«Підприємництво і фінансова грамотність» – 1 година.

Громадянська та історична освітня галузь

У 7-9 класах громадянська та громадянська та історична освітня галузь може бути реалізована в навчальному плані закладу освіти через:

окремі предмети – історія України (7-9 класи), всесвітня історія (7-9 класи),громадянська освіта (8 клас) правознавство (9 клас);

поєднання предметів та інтегрованого курсу: «Історія: Україна і світ» (7-9 класи), громадянська освіта (8-клас), правознавство (9 клас).

За умови організації вивчення окремих предметів рекомендований розподіл годин тижневого навантаження є таким:

7 клас - історія України - 1 година, всесвітня історія - 1 година;
8 клас – історія України – 1,5 години, всесвітня історія - 1 година;
громадянська освіта – 0, 5 години;
9 клас – історія України – 1,5 години, всесвітня історія - 1 година;
правознавство – 0, 5 години.

Кількість годин на вивчення інтегрованого курсу «Історія: Україна і світ» визначається закладом освіти самостійно з урахуванням навчального навантаження, визначеного на відповідні навчальні предмети в типовому навчальному плані.

Інформатична освітня галузь

У 7-9 класах інформатична освітня галузь може бути реалізована через предмет інформатика. Рекомендований обсяг тижневого навчального навантаження для 7 класу - 2 години, для 8 класу – 2 години, для 9 класу – 1,5 години.

Для проведення практичних занять з інформатики з використанням комп'ютерів клас може ділитися на групи за умови не менше 8 учнів у групі.

Технологічна освітня галузь

У 7-9 класах технологічна освітня галузь може бути реалізована через предмет технології. Рекомендований обсяг тижневого навчального навантаження для 7 класу - 1 година, для 8 класу – 1 година, для 9 класу – 1 година.

При проведенні уроків з трудового навчання або технологій окремо для хлопців і дівчат клас може ділитися на групи за умови наявності в класі понад 27 учнів, але не менше 8 учнів у групі.

Мистецька освітня галузь

У 7-9 класах за умови наявності відповідних модельних навчальних програм мистецька освітня галузь може бути реалізована в навчальному плані ліцею через окремі предмети (музичне мистецтво, образотворче мистецтво) або інтегрований курс «Мистецтво».

У разі відсутності модельних навчальних програм з окремих навчальних предметів – музичне мистецтво, образотворче мистецтво, обирається одна із рекомендованих модельних навчальних програм інтегрованого курсу «Мистецтво». Усі ці програми розраховано на рекомендовану кількість годин. Тож для повноцінної реалізації освітньої галузі і досягнення обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом , в навчальному плані закладу освіти необхідно виділяти 2 навчальні години на тиждень у 7 класі та по1 навчальній годині у 8 та 9 класі відповідно.

За наявності у ліцеї відповідного кадрового складу, навчальні предмети (інтегрований курс) мистецької освітньої галузі мають викладати вчителі зі спеціальною мистецько-педагогічною освітою (вчитель музичного мистецтва, вчитель образотворчого мистецтва). Інтегрований курс «Мистецтво» за наявності у закладі освіти відповідного кадрового складу можуть реалізовувати два вчителя. За такої моделі викладання у 7 класі заклад освіти створює на основі модельної навчальної програми навчальну програму закладу освіти, де виокремлюється дві складові за домінантними видами мистецтва із зазначенням відповідної кількості годин «Мистецтво: музичне мистецтво» (1 година на тиждень), «Мистецтво: образотворче мистецтво» (1 година на тиждень) і затверджує її рішенням педагогічної ради. Відповідно - у класному журналі для кожної складової відводяться окремі сторінки, на яких після назви інтегрованого курсу через двокрапку прописується уточнення: «Мистецтво: музичне мистецтво», «Мистецтво: образотворче мистецтво».

Необхідною умовою реалізації завдань мистецької освітньої галузі, і відповідно - завдань, зазначених в модельних навчальних програмах інтегрованого курсу «Мистецтво», є дотримання інтегративного підходу через узгодження програмового змісту і результатів навчання з різних видів мистецтва.Інтегрування мистецького змісту має здійснюватися через різні види діяльності учнів/учениць (обговорення творів мистецтва, практичну мистецьку, дослідно- пошукову діяльність) на основі спільної світоглядної тематики та універсальні для різних видів мистецтва категорії (види, жанри, стилі мистецтва) тощо у поєднанні із засадничими положеннями концепції «Нова українська школа». Інтегрований курс "Мистецтво" має вивчатися цілісно протягом усього навчального року: недопустимо виокремлювати вивчення учнями/ученицями складових інтегрованого курсу (музичної, образотворчої)упродовж окремих навчальних періодів (семестрів).

Освітня галузь "Фізична культура"

У 7-9 класах освітня галузь "Фізична культура" може бути реалізована через предмет фізична культура.

Уроки фізичної культури, згідно з частиною четвертою статті 26 Закону

України «Про фізичну культуру і спорт», є обов'язковими й проводяться не менше трьох разів на тиждень, що відображається в навчальному плані закладу освіти для кожного класу.

Міжгалузева інтеграція

Реалізація міжгалузевої інтеграції в освітній програмі закладу освіти може здійснюватися шляхом упровадження міжгалузевих інтегрованих курсів або міжгалузевих проєктів. Перелік міжгалузевих інтегрованих курсів, для яких розробляються модельні навчальні програми, наведено в Типовій освітній програмі для 5-9 класів.

Включаючи до навчального плану міжгалузеві інтегровані курси, заклад освіти має переконатися, що обрана комбінація навчальних предметів та міжгалузевих інтегрованих курсів в комплексі покриває всі очікувані результати відповідних освітніх галузей відповідно до Державного стандарту.

Також ліцей має зазначити в навчальному плані кількість годин, передбачену в обраному міжгалузевому інтегрованому курсі для кожної інтегрованої в ньому освітньої галузі. Наприклад, обираючи міжгалузевий інтегрований курс «Драматургія і театр», в навчальному плані потрібно зазначити для цього курсу 0,5 години тижневого навантаження для мовно-літературної освітньої галузі та 0,5 години для мистецької.

Для впровадження міжгалузевих інтегрованих проєктів або модулів розробляють відповідну навчальну програму, яка затверджується педагогічною радою закладу освіти і містить таку інформацію:

назва інтегрованого проєкту / модуля;

перелік галузей, результати навчання яких буде досягнуто під час реалізації проєкту / модуля;

послідовність очікуваних результатів навчання за відповідними галузями;

пропонований зміст інтегрованого проєкту / модуля (за умови вибору саме проєктної діяльності зміст у програмі має бути викладено за відповідними етапами проєкту;

види навчальної діяльності, які будуть використані під час реалізації модуля / проєкту в освітньому процесі;

тривалість впровадження проєкту / модуля в навчальний план закладу освіти(такі проєкти / модулі можуть бути короткотерміновими або тривалими, тобто охоплювати кілька тижнів або увесь навчальний рік);

кількість навчальних годин тижневого навантаження, яка необхідна для реалізації проєкту/модуля.

Для створення навчального плану ліцей може використовувати цифровий інструмент ***Конструктор навчальних планів***, який дасть змогу автоматизувати розподіл годин між роками навчання, освітніми галузями та окремими навчальними предметами чи інтегрованими курсами. Відповідно за допомогою цього інструменту можна створити цілісний навчальний план для освітнього рівня чи циклу, а також варіанти річних навчальних планів (за потреби) для різних класів на паралелі. Докладний алгоритм створення

навчального плану за допомогою «Конструктора навчальних планів» викладено у «Посібнику користувача». Відеоінструкцію з використання інструменту розміщено на ресурсному центрі НУШ ХАБ.

Перелік модельних навчальних програм та навчальних програм згідно з переліком предметів та інтегрованих курсів, визначеним навчальним планом

Відповідно до навчального плану в освітньому процесі використовуватимуться такі ***модельні навчальні програми***. (Додаток 2). Оскільки відповідні модельні та/або навчальні програми спрямовані насамперед на реалізацію вимог Державного стандарту базової середньої освіти, під час формування переліку цих програм було враховано низку чинників, а саме: особливості та потреби учнів в досягнені обов'язкових результатів навчання, потенціал педагогічного колективу, ресурсне забезпечення, навчально-методичний супровід конкретних модельних програм, наявність внутрішньогалузевих та міжгалузевих зв'язків між програмами різних предметів та курсів для реалізації ключових компетентностей, варіативність програм для підтримки курсів у діапазоні від мінімальної до максимальної кількості годин тощо.

Під час вибору модельних навчальних програм ліцей має враховувати низку чинників, а саме: особливості та потреби учнів в досягненні обов'язкових результатів навчання, потенціал педагогічного колективу, ресурсне забезпечення закладу освіти, навчально-методичний супровід конкретних модельних навчальних програм, наявність внутрішньогалузевих та міжгалузевих зв'язків між програмами різних навчальних предметів та інтегрованих курсів для реалізації ключових компетентностей, варіативність програм для організації вивчення навчальних предметів (інтегрованих курсів) у діапазоні від мінімальної до максимальної кількості годин тощо. Перелік модельних та/або навчальних програм в освітній програмі закладу охоплює досягнення учнями результатів навчання з усіх визначених Державним стандартом освітніх галузей.

Перелік модельних та/або навчальних програм в освітній програмі закладу охоплює досягнення учнями результатів навчання з усіх визначених Державним стандартом освітніх галузей. Вибір модельних навчальних програм здійснено з-поміж тих, яким надано гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ Міністерства освіти і науки України від 24.07.2023 № 883). Педагогічні працівники ліцею на засіданні педагогічної ради обирають модельні навчальні програми на цикл повної загальної середньої освіти і не можуть змінювати їх в середині циклу. Водночас, для класів, які розпочнуть навчання на тому ж самому циклі повної загальної середньої освіти у наступних роках, можуть бути обрані інші модельні навчальні програми.

Педагогічний колектив ліцею може використовувати в освітньому процесі:

- модельні навчальні програми із зазначенням у них кількості годин, необхідної на провадження послідовності досягнення результатів навчання учнів з відповідних навчальних предметів (інтегрованих курсів), їхнього змісту та видів навчальної діяльності учнів;
- навчальні програми, розроблені на основі модельних навчальних програм авторськими колективами відповідних модельних програм, де зазначено кількість годин, необхідну на провадження послідовності досягнення результатів навчання учнів з відповідних навчальних предметів (інтегрованих курсів), їхнього змісту та видів навчальної діяльності учнів;
- навчальні програми, розроблені вчителями на основі модельних навчальних програм, затверджені педагогічною радою, що містять опис результатів навчання учнів з навчальних предметів (інтегрованих курсів) в обсязі не меншому ніж встановлено відповідними модельними навчальними програмами із зазначенням кількості годин, необхідної для провадження послідовності досягнення результатів навчання учнів з відповідних навчальних предметів (інтегрованих курсів), їхнього змісту та видів навчальної діяльності учнів;
- навчальні програми курсів за вибором, які мають відповідний гриф і входять до Переліку навчальних програм, підручників та навчально-методичних посібників, рекомендованих МОН для використання у закладах загальної середньої освіти.

Навчальні програми, що розроблені на основі модельних навчальних програм, затверджуються педагогічною радою закладу освіти.

Для реалізації обраної модельної навчальної програми / навчальної програми заклад освіти використовує:

навчальні матеріали авторських колективів, які здійснюють підтримку відповідних модельних навчальних програм авторськими навчальними матеріалами, які за підсумками експертизи отримали відповідний гриф; постійно оновлювані переліки таких матеріалів розміщено у відкритому доступіна сайті Державної наукової установи «Інституту модернізації змісту освіти»;

самостійно розроблені навчальні матеріали, зокрема для підтримки модельних навчальних програм з тих навчальних предметів (інтегрованих курсів), які є в навчальному плані закладу освіти, але не мають навчально-методичного забезпечення, розробленого відповідними авторськими колективами.

На основі модельної та/або затвердженої педагогічною радою навчальної програми предмета (інтегрованого курсу) вчитель складає календарно-тематичне планування з урахуванням навчальних можливостей учнів класу.

Календарно-тематичне та поурочне планування здійснюється вчителем у довільній формі, у тому числі з використанням друкованих чи електронних джерел тощо. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарно-тематичних планів та поурочних планів-конспектів є індивідуальною справою вчителя. Встановлення універсальних стандартів таких документів у межах закладу загальної середньої освіти міста, району чи області не передбачено законодавством.

Автономія вчителя має бути забезпечена академічною свободою, включаючи свободу викладання, свободу від втручання в педагогічну, науково-педагогічну та наукову діяльність, вільним вибором форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі, розробленням та впровадженням авторських навчальних програм, проєктів, освітніх методик і технологій, методів і засобів, насамперед методик компетентнісного навчання.

Під час розроблення календарно-тематичного та системи поурочного планування вчитель має самостійно вибудовувати послідовність формування очікуваних результатів навчання, враховуючи при цьому послідовність розгортання змісту в навчальній програмі. Учитель може переносити теми уроків, відповідно до того, як учні засвоїли навчальний матеріал, визначати кількість годин на вивчення окремих тем. Адміністрація закладу загальної середньої освіти або працівники методичних служб можуть лише надавати методичну допомогу вчителю з метою покращення освітнього процесу, а не контролювати його.

Опис форм організації освітнього процесу

Освітній процес організовується в безпечному освітньому середовищі та здійснюється з урахуванням вікових особливостей, фізичного, психічного та інтелектуального розвитку дітей, їхніх освітніх потреб.

У рамках академічної свободи форми організації освітнього процесу визначаються педагогічною радою. Вибір форм залежить від безпекової ситуації в регіоні, наявності необхідних ресурсів (матеріально-технічного, кадрового, навчально-методичного, інформаційного забезпечення освітньої діяльності тощо), а також форм здобуття освіти. Окрім цього, на вибір тих чи тих форм організації освітнього процесу впливатимуть види діяльності, визначені в тих модельних програмах, які обирає заклад освіти.

За потреби можна організувати індивідуальні форми здобуття освіти (зокрема екстернатну, сімейну (домашню), педагогічний патронаж), реалізовувати індивідуальну освітню траєкторію учня.

Навчання учнів, що належать до групи тимчасово переміщених осіб, організовують за заявою батьків у зручний для них спосіб. Для забезпечення досягнення результатів, визначених новим Державним стандартом, учням, які

належать до групи тимчасово переміщених осіб, рекомендовано ознайомитися зі списком закладів освіти - учасників експерименту, які розташовані на території перебування учня/учениці, та долучитися до впровадження експерименту у цих закладах (пілотні класи). У класах, де навчаються тимчасово переміщені учні, рекомендовано дотримуватись гнучкості в доборі навчально-методичного забезпечення освітніх програм закладів загальної середньої освіти.

Відповідно до Порядку поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у закладах загальної середньої освіти (додаток 2 до наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 № 128, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 06.03.2002 р. за № 229/6517, із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти № 572 від 09.10.2002 наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту № 921 від 17.08.2012 наказом Міністерства освіти і науки N 401 від 08.04.2016) клас може ділитися на групи під час вивчення української та іноземної мов за умови більше 27 учнів у класі, під час проведення практичних занять з інформатики з використанням комп'ютерів за умови не менше 8 учнів у групі. При проведенні уроків з технологій окремо для хлопців і дівчат клас може ділитися на групи за умови наявності в класі понад 27 учнів, але не менше 8 учнів у групі. При вивченні різних іноземних мов за умови не менше 8 учнів у групі. Під час вивчення інтегрованого мовно-літературного курсу клас може ділитися на групи не менше ніж на чотирьох уроках на тиждень, що відповідає мінімальному та рекомендованому тижневому навантаженню для вивчення української мови.

Основними формами організації освітнього процесу вважати різні типи уроку:

формування компетентностей;

розвитку компетентностей;

перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей;

корекції основних компетентностей;

комбінований урок.

Також формами організації освітнього процесу можуть бути екскурсії, віртуальні подорожі, уроки-семінари, конференції, форуми, спектаклі, брифінги, квести, інтерактивні уроки (уроки-«суди», урок-дискусійна група, уроки з навчанням одних учнів іншими), інтегровані уроки, проблемний урок, відео-уроки, прес-конференції, ділові ігри тощо.

Засвоєння нового матеріалу можна проводити на лекції, конференції, екскурсії і т. д. Для конференції, дискусії вчителем або учнями визначаються теми доповідей учнів, основні напрями самостійної роботи. На навчальній екскурсії учні отримують знання, знайомлячись із експонатами в музеї, з

роботою механізмів на підприємстві, спостерігаючи за різноманітними процесами, що відбуваються у природі. Консультації проводяться з учнями, які не були присутні на попередніх уроках або не зрозуміли, не засвоїли зміст окремих предметів. Розвиток і корекцію основних компетентностей можна, крім уроку відповідного типу, проводити на семінарі, заключній конференції, екскурсії тощо. Семінар як форма організації об'єднує бесіду та дискусію учнів. Заключна конференція може будуватися як у формі дискусії, так і у формі диспуту, на якому обговорюються полярні точки зору. Учитель або учні підбивають підсумки обговорення і формулюють висновки.

З метою засвоєння нового матеріалу та розвитку компетентностей крім уроку проводяться навчально-практичні заняття. Ця форма організації поєднує виконання різних практичних вправ, експериментальних робіт відповідно до змісту окремих предметів, менш регламентована й має акцент на більшій самостійності учнів в експериментальній та практичній діяльності. Досягнуті компетентності учні можуть застосувати на практичних заняттях і заняттях практикуму. Практичне заняття - це така форма організації, в якій учням надається можливість застосовувати отримані ними знання у практичній діяльності. Експериментальні завдання, передбачені змістом окремих предметів, виконуються на заняттях із практикуму (виконання експериментально-практичних робіт).

Оглядова конференція повинна передбачати обговорення ключових положень вивченого матеріалу, учнем розкриваються нові узагальнюючі підходи до його аналізу. Оглядова конференція може бути комплексною, тобто реалізувати міжпредметні зв'язки в узагальненні й систематизації навчального матеріалу.

Оглядова екскурсія припускає цілеспрямоване ознайомлення учнів з об'єктами та спостереження процесів з метою відновити та систематизувати раніше отримані знання.

Учням, які готуються здавати заліки або іспити можливе проведення оглядових консультацій, які виконують коригувальну функцію, допомагаючи учням зорієнтуватися у змісті окремих предметів. Консультація будується за принципом питань і відповідей.

Перевірка та/або оцінювання досягнення компетентностей крім уроку може здійснюватися у формі заліку, співбесіди, контрольного навчальнопрактичного заняття. Залік як форма організації проводиться для перевірки якості засвоєння учнями змісту предметів, досягнення компетентностей.

Співбесіда, як і залік, тільки у формі індивідуальної бесіди, проводиться з метою з'ясувати рівень досягнення компетентностей.

Функцію перевірки та/або оцінювання досягнення компетентностей виконує навчально-практичне заняття. Учні одержують конкретні завдання, з виконання яких звітують перед вчителем.

Практичні заняття та заняття практикуму також можуть будуватися з метою реалізації контрольних функцій освітнього процесу. На цих заняттях учні самостійно виготовляють вироби, проводять виміри та звітують за виконану роботу.

Можливо проводити заняття в малих групах, бригадах і ланках (у тому числі робота учнів у парах змінного складу) за умови, що окремі учні виконують роботу бригадирів, консультантів, тобто тих, хто навчає малу групу.

Екскурсії в першу чергу покликані показати учням практичне застосування знань, отриманих при вивченні змісту окремих предметів (можливо поєднувати зі збором учнями по ходу екскурсії матеріалу для виконання визначених завдань).

Учні можуть самостійно знімати та монтувати відеофільми (під час відеоуроку) за умови самостійного розроблення сюжету фільму, підбору матеріалу, виконують самостійно розподілені ролі та аналізують виконану роботу.

Форми організації освітнього процесу можуть уточнюватись та розширюватись у змісті окремих предметів за умови виконання державних вимог Державного стандарту та окремих предметів протягом навчального року.

Вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у навчальних програмах окремих предметів.

Опис інструментарію оцінювання

Згідно Закону України «Про повну загальну середню освіту» кожен учень має право на справедливе, неупереджене, об’єктивне, незалежне, недискримінаційне та доброчесне оцінювання результатів його навчання незалежно від виду та форми здобуття ним освіти. Система оцінювання має на меті допомогти вчителеві конкретизувати навчальні досягнення учнів і надати необхідні інструменти для впровадження об’єктивного й справедливого оцінювання результатів навчання.

В оцінюванні навчальних досягнень учнів важливо розрізняти ***поточне оцінювання, формувальне оцінювання*** (оцінювання для навчання або оцінювання «в процесі») та ***підсумкове оцінювання*** (семестрове, річне).

Поточне, формувальне оцінювання здійснюють з метою допомогти учням усвідомити шляхи досягнення кращих результатів навчання, тоді як підсумкове оцінювання має на меті отримати дані про рівень співвіднесення навчальних досягнень учнів з обов'язковими / очікуваними результатами

навчання, визначеними Державним стандартом та/або освітньою програмою.

Педагогічні працівники ліцею можуть ухвалити рішення про здійснення тематичного оцінювання результатів навчання учнів / учениць з окремих предметів / інтегрованих курсів. Частоту та процедури проведення тематичного оцінювання, а також види діяльності, результати яких підлягають оцінюванню, визначають з урахуванням дидактичної мети відповідної навчальної програми і проводять у формі діагностувальних робіт за групами результатів (однією чи кількома).

Поточне та формувальне оцінювання

Формувальне оцінювання – це постійний процес отримання й надання зворотного зв'язку учням / ученицям щодо успішності їхнього навчального поступу. Формувальне оцінювання передбачає використання різноманітних методів збору інформації: спостереження за процесом навчання, тестування, діагностувальні роботи, портфоліо та інше.

Оцінювання може бути як формальним, так і неформальним, і повинно відповідати цілям та завданням, які встановлені для конкретного предмета, йогоздійснюють у різних формах (оцінювання вчителем, взаємооцінювання, самооцінювання).

Поточне та формувальне оцінювання здійснюють постійно й системно в процесі навчання на основі викладеного нижче алгоритму діяльності вчителя підчас організації оцінювання:

1) Формулювання об'єктивних і зрозумілих для учнів навчальних цілей на певний період (наприклад, заняття, тиждень, період, відведений для вивченнятеми, тощо). Основою для вироблення навчальних цілей є очікувані результати навчання, передбачені відповідною навчальною програмою, та критерії оцінювання.

2) Ознайомлення учнів з критеріями оцінювання, за якими буде визначенорівень їхніх досягнень на кінець навчального семестру та року. Доцільно впроваджувати поступове залучення учнів до вироблення критеріїв оцінюваннярезультатів окремих видів навчальної діяльності.

3) Надання учням зворотного зв'язку щодо їхніх навчальних досягнень відповідно до визначених цілей. Зворотний зв'язок має бути зрозумілим і чітким,доброзичливим і своєчасним. Важливо не протиставляти учнів одне одному. Доцільно акцентувати увагу лише на позитивній динаміці досягнень учня / учениці. Труднощі в навчанні доцільно обговорювати з учнями індивідуально. Зворотний зв'язок надають у письмовій, усній формі, залежно від дидактичної мети й виду навчальної діяльності.

4) Створення умов для формування вміння учнів аналізувати власну навчальну діяльність (рефлексія). Під час навчальної діяльності доцільно

спрямовувати учнів на спостереження своїх дій і дій однокласників, осмисленнясвоїх суджень і дій з огляду на їх відповідність навчальним цілям. Важливим є створення умов для активної участі учнів у процесі оцінювання із застосуванням критеріїв, зокрема шляхом самооцінювання та взаємооцінювання, та спільне визначення подальших кроків для покращення результатів навчання.

5) Коригування освітнього процесу з урахуванням результатів оцінювання та навчальних потреб учнів.

Оцінювання «в процесі» є важливою складовою навчального процесу, оскільки воно відбиває реальний навчальний досвід учня / учениці та дозволяє вчителю зрозуміти, як краще підготувати учнів / учениць до підсумкового оцінювання та відслідковувати їхній прогрес протягом навчального року. Оцінювання результатів навчання учнів / учениць може відбуватися в такі способи: усний (опитування індивідуальне, групове тощо), письмовий (окремі навчальні завдання, зокрема тестові з використанням ІТ, перекази тощо, а також діагностувальні роботи, диктанти), практичний (дослід, практична робота, навчальний проєкт, учнівське портфоліо, спостереження, робота з картами, заповнення таблиць, побудова схем, моделей з використанням електронних засобів навчання тощо).

Щоденник спостережень не є регламентованим документом, однак це зручний інструмент для формувального оцінювання, його розробляє вчитель на власний розсуд. Фіксуючи на певному уроці результати навчання в щоденнику спостережень, вчитель визначає, з якою групою загальних результатів навчання з Державного стандарту співвідноситься той чи той очікуваний результат.

Під час оцінювання результатів навчання важливо враховувати дотримання учнями / ученицями принципів доброчесності, а саме: вияв поваги до інших осіб, їхніх прав і свобод, дбайливе ставлення до ресурсів і довкілля, дотримання принципів академічної доброчесності. У разі порушення учнем / ученицею принципів доброчесності під час певного виду навчальної діяльності, учитель може прийняти рішення не оцінювати результат такої навчальної діяльності.

Підсумкове оцінювання

Підсумковому оцінюванню (семестровому, річному) підлягають результати навчання з навчальних предметів, інтегрованих курсів обов'язкового освітнього компонента типового навчального плану. Рішення щодо оцінювання результатів навчання складників вибіркового освітнього компонента приймається і ухвалюється педагогічною радою закладу освіти.

Семестрове оцінювання передбачає оцінювання груп загальних результатів та загальну оцінку результатів навчання. Здійснюють його з

урахуванням різних видів навчальної діяльності, які мали місце протягом семестру, та динаміки особистих навчальних досягнень учня / учениці. Загальнаоцінка результатів навчання виставляється на основі оцінювання груп загальних результатів. Проведення окремої семестрової атестації не є обов'язковим і здійснюється на розсуд закладу освіти.

Річне оцінювання здійснюють на підставі загальної оцінки результатів навчання за I та II семестри. Річна оцінка не обов'язково є середнім арифметичним від оцінок за I та II семестри. Для визначення річної оцінки потрібно враховувати динаміку особистих досягнень учня / учениці протягом року.

Семестрова та річна оцінки можуть підлягати коригуванню.

Оцінка результатів навчання учнів є конфіденційною інформацією, яку повідомляють лише учневі / учениці, його / її батькам (іншим законним представникам).

Академічна автономія закладу освіти, серед іншого, передбачає організацію внутрішньої системи забезпечення якості освіти та системи оцінювання. Заклад освіти може здійснювати підсумкове та, у разі застосування, проміжне, оцінювання результатів навчання за рівневою, 12-бальною або за власною шкалою оцінювання, затвердженою рішенням педагогічної ради, – за умови затвердження правил переведення до системи (шкали) оцінювання, визначеної законодавством. Результати річного оцінювання відображають у Свідоцтві досягнень за системою (шкалою), визначеною законодавством:результати позначають цифрами від 1 до 12.

Педагогічні колективи можуть виробляти власні способи спостереження зарозвитком наскрізних умінь і застосовувати також вербальні характеристики замість позначки у свідоцтві досягнень.

Залежно від специфіки навчального предмета та кількості годин, передбачених навчальним планом на його вивчення (одногодинні курси) контроль групи результатів може проводитись упродовж навчального року. Вчитель може змістити акценти на результати опанування більш важливих тем, попередивши про це учнів на початку семестру.

Критерії і бальна шкала оцінювання

Оцінювання має бути зорієнтованим на визначені Державним стандартом ключові компетентності та наскрізні вміння й передбачені навчальною програмою очікувані результати навчання для відповідного етапу освітнього процесу. Враховуючи ці вимоги, для оцінювання результатів навчання учнів / учениць доцільно керуватися такими **категоріями критеріїв**:

- робота з текстовою і графічною інформацією;
- розв'язання проблем і виконання практичних завдань із застосуванням

знань,що охоплені навчальним матеріалом;

- комунікація, зокрема з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Загальні критерії оцінювання результатів навчання (Додаток 3) є загальним орієнтиром для розроблення критеріїв оцінювання результатів навчання учнів / учениць у різних освітніх галузях. Опис кожного бала шкали оцінювання результатів навчання подано з урахуванням структури компетентності, яка складається зі знань, умінь, досвіду діяльності, цінностей, ставлень, а також спільних для всіх компетентностей умінь: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно й письмово, критичне й системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість, ініціативність, вміння оцінювати ризики, приймати рішення, розв’язувати проблеми, здатність співпрацювати з іншими людьми.

Галузеві (предметні) критерії оцінювання (Додаток 4) розроблено відповідно до загальних критеріїв оцінювання з урахуванням характеристик групзагальних результатів відповідної галузі.

У модельних навчальних програмах можуть міститися орієнтовні критерії оцінювання з навчального предмета. Ці орієнтовні вимоги мають допоміжний характер і не є обов’язковими до використання.

Оцінювання результатів навчання учнів/учениць з особливими освітніми потребами здійснюють відповідно до індивідуальної програми розвитку, щорозробляють на основі висновку фахівців інклюзивно-ресурсного центру, де зазначено труднощі функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я, щоможуть впливати на ефективність застосування певних форм оцінювання.

Добір форм поточного й підсумкового оцінювання результатів навчання учнів/учениць з особливими освітніми потребами здійснюється індивідуально з обов’язковим урахуванням їхніх можливостей функціонування, життєдіяльності та здоров'я.